ՀՈՒՐԱՏԱՐԱԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՎ 164 — ՀԻՍԿՈՒՐԲԹԻ — 17 ՄԱՐՏ 1855

ՄԱՍԱԿ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է . . . . . 120 ղրշ
Վեցամսեայ „ . . . . . 65 „
Եռամսեայ „ . . . . . 35 „
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարա է ։
Աստրաղրութիւնները կանխիկ են ։
Աստրաղրութիւնները ամեն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին ։

Դուրս երթալիք լրագիրներուն համար ուն ծախքը ամեն մէկ թիւին համար 20 փարա է ։
Լրագրոյս վերաբերեալ դիմակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի . եւ ասոնց համար ուն ծախքը խրկողին վրայ է ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 17 ՄԱՐՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւրոպական վերջին լրագիրները խաղաղութեան հաստատվելուն վրայ յոյսերնին կորած կ'երեւան ։ Վ. Աղէքսանդր Բ. կայսեր խոհեմ եւ հեղահամբոյր բնաւորութիւնը՝ վայրկեան մը քաջալերութիւն տուաւ աշխարհի խաղաղութեանը փափաքող սրտերուն, եւ առ հասարակ կը յուսացվէր, որ ներկայ աշխարհաւեր պատերազմին սկզբնապատճառը երթալով, ամուր եւ տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար դաշնակից տէրութեանց առաջարկած պայմանները դիւրաւ եւ շուտով կ'ընդունվին եւ պատերազմը կը վերջանայ ։ Այս յոյսը առ այժմ պարապ ելած կ'երեւայ ։ Աղէքսանդր Բ. կայսրն իր դահակալութեան յայտարարութեանը մէջ բացայայտ կ'ըսէ թէ՝ Մեծն Պետրոսի, Կատարինէի, Աղէքսանդրի եւ Նիկողայոս կայսեր դիտաւորութիւններն ու փափաքները կատարելու պիտի աշխատի ։

Այս խօսքը Ռուսիոյ տէրութեան մինչեւ հիմա բռնած քաղաքականութեան շարունակվելիքը կ'իմացընէ. քաղաքականութիւն մը որուն հետեւանքն եղած է այժմեան պատերազմը. քաղաքականութիւն մը որ Աղէքսանդր Բ. կայսրը կարող չէ փոխելու կ'ըսեն որչափ եւ խաղաղասէր եղած ըլլայ. ըստ որում Ռուսիոյ կայսերական աթոռը, ժողովրդեան դաղափարը եւ տէրութեան հոգին ասոր վրայ հիմնեալ է ։

"Ռուսաց քաղաքականութեան դրութիւնը անանցանելի սահմաններու մէջ գոցված է կ'ըսէ մայրաքաղաքիս Բ-ԷՏ'Օ-Է-Ն լրագիրը. ան սահմանէն դուրս ամենափոքր զիջում մը ընելը՝ ռուսաց ժողովուրդը ոտք կը հանէ ։" Ուստի ամենուն կարծիքն է որ Աղէքսանդր Բ. կայսրը պարտաւորեալ է հօրը թողուցած ծանր գործը ամենայն զօրութեամբ շարունակելու, եւ միայն զինքի զօրութիւնը պիտի կրնայ զինքը ստիպել այնպիսի պայմաններ ընդունելու, որ Ռուսիոյ մեծութիւնը չափաւորէ եւ անոր զօրութեանը սահման դնէ ։

Ահաւասիկ Աղէքսանդր Բ. կայսեր յայտարարութիւնը, որ Բէդրսպուրկի պաշտօնական լրագրէն առնելով եւրոպական լրագիրները մեզի կը բերեն ։

Բէդրսպուրկ 18 փետրվար

Յայտարարութիւն Վ. Կայսեր ։

Շնորհին Աստուծոյ, մեք Աղէքսանդր Բ. կայսր եւ ինքնակալ ամենայն Ռուսաստանեայց, թագաւոր Լեհաստանի եւայլն եւայլն. կը ծանուցանենք մեր ամեն հաւատարիմ հպատակներուն ։

Աստուծոյ անհասանելի անօրհնութիւնը հաճեցաւ յանկարծ մեզ զարնելու ահագին եւ անակնկալ հարուածով մը ։ Կարճ բայց ծանր հիւանդութեամբ մը՝ որ քանի մը օրէ 'ի վեր չլսված արագութեամբ մը աստուկացեր էր, մեր ամենասիրելի հայրը՝ Նիկողայոս Բաւլովիչ կայսրը այսօր փոխեր. 18ին մեռաւ ։ Անհնար է խօսքով բացատրել մեր սրտին ցաւը որ մեր ամեն հաւատարիմ հպատակներն ալ պիտի զգան ։

Համբերութեամբ հնազանդելով աստուածային նախախնամութեան անհաս տնօրէնութեանցը, մեր մխիթարութիւնը անկէ միայն կը փնտրենք, եւ մեր վրայ դրած սասանկ ծանր բեռը տանելու հարկաւոր եղած կարողութիւնը անկէ կ'սպասենք ։

Ինչպէս որ մեր լացած ամենասիրելի հայրն՝ իր բոլոր ջանքը եւ կենցաղն ամեն վայրկեանները իր հպատակացը բարօրութեանը համար պէտք եղած աշխատութիւններուն ու խնամքին նուիրեց, մենք ալ՝ աս վշտալից բայց ծանրակշիռ եւ նշանաւոր ժամուս մէջ մեր Ռուսիոյ կայսերութեան եւ անոր անբաժանելի եղած Լեհաստանի թագաւորութեան եւ Ֆինլանտիոյ մեծ դքսութեան ժառանգական գահը ելլելով, առաջի աներեւութին Աստուծոյ որ միշտ մեր քովը ներկայ է՝ սուրբ պարտաւորութիւն մը վրանիս կ'առնենք մեր հայրենեաց բարօրութենէն զատ ուրիշ նպատակ մը չունենալու ։

Նախախնամութիւնը՝ որ մեզ այս բարձր պաշտօնին կոչեց՝ առաջնորդ եւ պաշտպան ըլլայ մեզի, որ կարող ըլլանք Ռուսաստանը զօրութեան ու փառաց ամենաբարձր աստիճանին մէջ տարածելու. եւ մեր հոյակապ նախորդներնուս Պետրոսին, Կատարինէին, սիրելի Աղէքսանդրին եւ մեր՝ անմոռաց յիշատակի արժանի օգոստափառ հօրը դիտաւորութիւններն ու բաղձանքները մեր ձեռքովը կատարվին ։

Մեր սիրելի հպատակներն՝ իրենց փորձեալ նախանձաւորութեամբը եւ Աստուծոյ սեղանին առջեւ իրենց ջերմեռանդ աղօթքը՝ մերինին հետ միացընելով՝ մեզի օգնական պիտի ըլլան ։ Կը հրաւիրենք զանոնք որ աս բանը ընեն, հրամայելով միանգամայն որ հաւատարմութեան երդում ընեն մեզի եւ մեր ժառանգ բարձրագոյն կայսրորդի Նիկողայոս Աղէքսանդրովիչ մեծ դուքսին ։

Տուեալ Ֆէոդրսպուրկ 'ի տասնեւութերորդ աւուր ամենանվիրեալ մարտի հնոր հայոց հազարերորդ թուականին եւ մեր թագաւորութեան առջի տարին ։

(Ստորագրեալ) ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ

Վիեննայի մէջ դեսպանական խօսակցութիւնները դեռ չեն սկսած, ամսոյս 7 ին (ըստ նոր տումարի) նախապատրաստական ժողով մը եղաւ Պուօլ կոմսին տունը ։ Կորչաքոֆ իշխանը եւ Պ. Թիթոֆ չկրցան ներկայ գտնվիլ աս ժողովին՝ Ռուսիոյ կառավարութեան կողմէն իրենց գալիք նոր պատուէրները դեռ հասած չըլլալով ։ Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ՝ պատուէրները ամսոյս 12 ին հասեր են, եւ բուն դեսպանախօսութիւնները 15 ին պիտի սկսին ։

Ամենէն առաջ պիտի առաջարկվի կ'ըսեն Կորչաքոֆ իշխանին եւ Պ. Թիթոֆին, որ խօսակցութիւնները չսկսած երաշխաւորութեան պայմանները սահմանեն. թէ որ յանձնառու ելլան՝ դեսպանախօսութիւնը անմիջապէս պիտի դադարի ։ Կ'ըսվի նաեւ թէ Աստրիոյ կառավարութիւնը բացայայտ խոստացեր է պատերազմ հրատարակելու Ռուսիոյ դէմ, թէ որ դեսպանախօսութիւնները մինչեւ ապրիլի սկիզբը գոհացուցիչ արդիւնք մը չկրնան ունենալ ։

Սակայն կ'երեւի որ կ'ըսէ մայրաքաղաքիս Բ-Է-Տ'Օ-Է-Ն լրագիրը, Ռուսիոյ կառավարութիւնը չէ հաւատացած Աստրիոյ տէրութեան Գաղղիոյ ու Անգղիոյ հետ միաբանած ըլլալուն ։ Գիշնէվի մէջ մարտ 3 թուով յայտարարութիւն մը հրատարակվեցաւ, որ սահմանակից բերդերուն մէջ պահպանութիւն ընող ռուսի զօրքերուն կը պատուիրէ բարեկամական ընդունելութիւն մը ընել Աստրիոյ զօրքերուն, որ մօտ օրերս դէպ 'ի Ռուսիոյ սահմանները պիտի քալեն ։ Ինչ մեկնութիւն տալու է աս յայտարարութեան. ապագան պիտի ըսէ մեզի ։

Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը միշտնոյն անորոշ վիճակին մէջ է ։ Կ'ըսվի թէ Ռուսիոյ կառավարութեան փարիզ խրկած արտաքոյ կարգի դեսպանը՝ Պ. Վ. Էտել՝ որ անցեալները Պէռլին դարձեր էր նոր հրամաններ առնելու իր կառավարութենէն, աս օրերս նորէն փարիզ դացեր է Գաղղիոյ կառավարութեան իմացընելու թէ, Ռուսիոյ կառավարութիւնը առ այժմ կը հրաժարի կարգադրութիւն մը ընելէ արեւմտեան տէրութեանց հետ. ըստ որում Նիկողայոս կայսեր մահը իր աչքին այնպիսի դէպք մըն է, որուն հետեւանքը կարելի չէ տակաւին ճիշդ կերպով կշռել ։

Մայրաքաղաքիս գաղղերէն Ժ-ՈՒ-Ռ-Նալ լրագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք ։

"Անցեալները յայտարարութիւն եղած էր թէ Գանուրի նաւարկութիւնը ազատ է. սակայն աս օրերս աւստրիացի նաւ մը ցորեն բեռցած Սեւ Ծով իջնալու առնը՝ Ռէնիի առջեւ թնդանօթի բռնըվեցաւ ռուսերէն ։ Կ'ըսվի թէ աս նաւը Ռէնիի առջեւէն անցած առնը ռուսաց կողմէն հրաւիրվեր է քանի մը կարգադրութեանց հպատակելու, նաւապետը մտիկ չէ ըներ. ան ժամանակը ռուսերը կրակ ըներ են նաւին վրայ ։ Բայց աս ալ կըսեն թէ, Պէսարաբիայի կառավարիչը յանդիմանութիւն ըներ է Ռէնիի հրամանատարին, եւ հրաման ըներ է որ Ռուսիոյ հետ պատերազմ չունեցող ազգերուն առեւտրական նաւերը թող տան անցնելու, միայն թէ մէջը պատերազմի վերաբերեալ բան մը չգտնըվի, ռուսաց գործակալներուն քննութեանը հպատակի, իր թուղթերը ցուցընէ, եւ Ռէնիի հրամանատարէն անցագիր առնէ,, ։

Գաղղիական Բ-Ռ-Է լրագիրն ալ մարտ 12 թուով հետեւեալ լուրը կուտայ ։

"Ռուսիոյ կառավարութիւնը Դանուրի վրայ ազատ նաւարկելու համար տուած հրամանը նոր առաւ ։ Բոլոր աւստրիացի նաւերը որ Սեւ Ծովու նաւահանգիստներէն ցորեն առնելու գացեր էին, հիմա չեն կրնար նոր դառնալ Ռէնիի հրամանատարին տուած հրամանին պատճառաւ ։ Աս բանը մեծ բողոքներ պատճառեց, եւ խիստ անհաճոյ տպաւորութիւն մը ըրած կերեւի Աստրիոյ կառավարութեան վրայ ։,,

---

Անգղիոյ ու Գաղղիոյ լրագիրներն աս երկու տէրութեանց մէջ եղած երկու դաշնադրութեան օրինակ կը հրատարակեն ։ Աս դաշնադրութիւններուն առաջինովը Գաղղիոյ ու Անգղիոյ կառավարութիւնները կը խոստանան այժմեան պատերազմին մինչեւ վերջը Օսմանեան կայսերական՝ զօրաց ամեն պաշարը իրենց համբարանոցներէն կէս առ կէս հոգալու ։ Երկրորդովը կը խոստանան Վ. առնայէն Պուքրէշ շինված երկաթարական հեռագրին ծախքը նոյնպէս կէս առ կէս հոգալու, եւ հեռագրին միաբան գործածութեանը վրայօք քանի մը կարգադրութիւններ կ'ընեն ։

ԳԲՐԲՄԷՆ ԵԿԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիական Պ-Ռ-Է շոգենաւը անցեալ հինգշաբթի լուր բերաւ թէ, Մէնշիքոֆ իշխանը որ Բէրէքոր քաշվեր էր, ամսոյս 4 էն 5 լուսնալու գիշերը մեռեր է՝ սրունքը ունեցած վէրքին պատճառաւ ։

Գալաքլաւայէն մարտ 8 թուով հետեւեալ լուրերը կը գրեն մայրաքաղաքիս Ժ-ՈՒ-Ռ-Նալ լրագրին ։

"Մէնշիքոֆ իշխանին մահուան լուրը առինք. բայց ինչպէս մեռեր է, ահա ինդիրը ։ Ոմանք կ'ըսեն թէ Կէօզլէվէի պատերազմին մէջ ռումբով մը զարնվեր է ծունկէն, եւ վերջը թէպէտ գուրսէն թեթեւ կ'երեւայ եղեր, այսուամենայնիւ օրէ օր ծանրանալով հարկ եղեր է, ոտքը կտրել, որուն չդիմանալով ծեր զօրապետը մեռեր է ։ Ուրիշներն ալ կ'ըսեն թէ, Գրբրմի զօրաց. հրամանատարութենէն հանվելուն լուրը՝ անանկ գէշ ազդեցութիւն մը ըներ է Մէնշիքոֆ իշխանին, որ հին վէրքերէն մէկ քանին բացվելով, մանաւանդ կոճին (թօփուք) վրայ ունեցած մէկ վէրքը փտելու սկսելով՝ ոտքը կտրել հարկ եղեր է ։ Ինչ եւ իցէ, իշխանը հիւանդ կամ վիրաւոր Պաղչէ Սարայ եւ անկէց Սիմֆէրոբոլ տանել տուեր էր զինքը, ուսկից փետրվար 24ին ճամբայ ելեր էր Օտէսա երթալու. բայց վիճակը օրէ օր գէշնալով՝ պարտաւորեցաւ Բէրէքոր (Օր զարուսու) մնալու եւ հոն մեռաւ ։

Ուրիշ երեւելի մարդ մըն ալ կորսնցուց ին ռուսերը։ Նախիմով Ծովապետը՝ որ Սինոպի դաւաճանութեան առաջնորդն էր, ամսոյս 5 ին Սէվաստոբօլէն դուրս ելաւ Մալաքոֆի աշտարակին կողմը աչքէ անցընելու։ Այս միջոցին պատերազմը դադարած էր երկու կողմէն, մինակ անգլեսցւոց Վ. Հքթորիա անուն մարտկոցը ատեն ատեն ռումբ կ'արձակէր։ Այս ռումբերէն մէկը Նախիմով Ծովապետին գլխուն հանդիպելով զանիկա Ջախջախեց։

—Մայրաքաղաքիս Բ-ոյ Տ'Օ-էն լրագրիը հետեւեալ կերպով կը պատմէ Մէնշիքոֆ իշխանին մահը։

"Իշխանը փետրվար 11/23 ին Մալաքոֆի աշտարակին քով եղած կռուին մէջ վիրաւորվեր էր սրունքէն. հրամանատարութիւնը ուրիշի մը յանձնելու ստիպվելով՝ ճամբայ ելեր էր կամաց կամաց Բեգրսպուրկ երթալու. բայց իր վէրքը ծանրցաւ եւ զինքը պարտաւորեց Բէրէգոր մնալու ուր մեռաւ։ Գրված նամակները կըսեն թէ՝ իշխանին ոտքը կորըվելով՝ անկէց մեռեր է։"

—Նոյն լրագրին Սէվաստոբօլէն գրված նամակները քանի մը մանր կռիւներու պատմութիւններ կ'ընեն, որ անցեալ շաբթու եղեր է դաշնակից զօրաց ու ռուսաց մէջ։ Այս կռիւներուն մէջ նշանակութեան արժանի սեպվածն է ամսոյս 5ին իրիկունը եղածը, որ հետեւեալ կերպով կը պատմէ Բ-ոյ Տ'Օ-էն թղթակիցը մարտ 6/18 թուով գրած նամակին մէջ։

"Ուրիշ աւելի ծանր եւ աւելի աբիւնահեղ կռիւ մը եղաւ երէկ իրիկուն ժամը 2 ին միջոցները։ Մալաքոֆի աշտարակին առջեւ բացած նոր փոսերնուս 400 մէթրօ մօտը բլուր մը կայ խիստ կարեւոր, որուն վրայ ռուսերը մարտկոց (թապիա) մը կը շինեն։ Այս մարտկոցը մեր զինուորական ճարտարապետներուն աչքին աղէկ չերեւար։ Միւս կողմանէ ռուսերը չորս հինգ դարան (տուզագ կամ փուսու) շինեցին մարտկոցին առջեւը, որոնք մեր փոսերուն ու մարտկոցներուն խիստ մօտ ըլլալով անոնցմէ էին։ Ուստի երէկ իրիկուն երկու խումբ զուաւ որոշվեցան ռուսաց դարանները կոխելու։ Այս զուաւներուն վաշտէն մնացածները եւ վաշտ մը ալ հետեւակ որսորդ՝ յարձակողները պաշտպանելու սահմանվեցան։ Զուաւներուն յարձակումը անանկ շուտ եղաւ, որ ռուսերը հազիւ ժամանակ ունեցան հրացաններն պարպելու ու փախչելու։ Սակայն շատերը դարաններէն դուրս ելլելու ժամանակ չունենալով սպաննվեցան կամ գերի բռնվեցան։ Վերջապէս դարանները զուաւներուն ձեռքը մնացին։ Բայց զանոնք առնելէն ետեւ պէտք էր պահել, եւ աս ալ անհնար կերեւար, որովհետեւ թշնամին անդադար կրակ կընէր ասոնց վրայ, եւ ռուսերը տասնապատիկ աւելի էին ասոնցմէ։ Ուստի անհաւատալի կատաղութեամբ մը այն քանի մը ոտք տեղը իրարու ձեռքէ առնելու համար կռվեցան։ Աշխարհի մէջ քիչ բան կայ, որ զուաւներուն ձեռքէն տեղ առնելու չափ դժուար ըլլայ. ուստի թշնամեաց բոլոր ճիգերը պարապ ելան ասոնց յամառ դիմադրութեանը առջեւ։ Վերջապէս դարանները ձեռվընխս մնացին եւ մեր աշխատաւորները աղատեցան վտանգաւոր դրացնութենէ մը։ Թնդանօթը քիչ բանեցաւ աս կռուին մէջ. հրացանն ու սուինը միայն գործ տեսան։

Մեր կորուստը եղաւ 10 մեռեալ ու յիսունէ չափ վիրաւոր։ Ռուսաց կորուստին վրայ ճիշդ տեղեկութիւն մը չունիմ. բայց անոնց մեռեալներն ու վիրաւորները շատէկ պիտի ըլլան։ Տեղը առնելու համար ըրած փորձերնին շատ արիւնի եղաւ իրենց։"

—Նոյն Բ-ոյ Տ'Օ-էն լրագրին մարտ 19 թուով գրված նամակ մը կ'ըսէ թէ՝ Բառանթինայի կողմը խիստ շատ թնդանօթ արձակվելուն կ'երեւայ որ նոր բան մը կայ, բայց տակաւին ինչ ըլլալը չիմացանք։

Բամիէէն (Գրբրմ) գրված նամակ մը լուր կուտայ թէ, Չերքէզիստանի ծովեղերքը պտրտող անգլիական նաւախումբէն Լ-ոյ-դ Հէյզար եւ Վ-այէր շրջելարժ ֆրգատները չերքէզներուն հետ խօսք մէկ ընելով Սուճուդ Գալէի վրայ դացեր են, որ ռուսաց ձեռքն է, եւ մէջը հինգ հազար պահապան զօրք կայ։ Չերքէզները ցամաքէն՝ նաւերն ալ ծովէն պիտի զարնէին ասոնց բերդը։ Որոշեալ օրը այսինքն ամսոյս 2ին առաւօտուն կանուխ Անգղեսցիք սաստիկ կրակ մը սկսան բերդին դէմ, եւ քանի մը ժամ պատերազմելէ ետեւ ռուսաց թնդանօթները լռեցուցին։ Ժամանակը խիստ յարմար էր նոյն միջոցին ցամաքէն բերդին վրայ յարձակելու, եւ անգղեսցիք քանի քանի անգամ նշան բացին որ Չերքէզները լեռներէն իջնան. բայց անոնք չդիտցրվեր ինչ պատճառաւ տեղերնուն չշարժեցան։ Ուստի անգղեսցւոց նաւերը պարտաւորեցան ետ քաշվելու։

Այս կռուին մէջ անգղեսցիները 4 մեռեալ ու 11 վիրաւոր ունեցան։ Լ-ոյ-դ Ֆրգատները քսան ռումբ կերաւ եւ Հէյզար տասն եւ եօթն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Փարիզի դեսպանութենէն Պրուսայի կուսակալ ընտրված Վ. Էլի փաշան՝ Կիրիտի կուսակալ անուանեցաւ։

Կիրիտի կուսակալ Մէհմէտ փաշան՝ Եմենեայի կուսակալ անուանեցաւ։

Եմենեայի կուսակալ Խամէթ փաշան Պրուսայի կուսակալ անուանեցաւ։

Արդարութեան բարձրագոյն ատենին անդամ Խամիլ պէյը առաջին կարգի երկրորդ ատիճանի պաշտօնատար անուանեցաւ։

Ինչպէս որ նախընթաց թուով ծանուցինք, բարձրապատիւ Էլի փաշան արտաքոյ կարգի պաշտօնի Վ. Լէնենա երթալով, արտաքին գործոց տեսչութեան պաշտօնը ու ժամանակեայ կերպով Սաֆֆէթ էֆէնտիին յանձնվեցաւ, որուն արտաքին գործոց պաշտօնէի խորհրդական (միւսթէշար) ընտրվելը նախընթաց թուով ծանուցեր ենք։

Այս առթիւ Սաֆֆէթ էֆէնտիին Պալայի ատիճան տրվեցաւ։

Կ'ըսվի թէ Բարձրապատիւ Էլի փաշան շաբաթ ճամբայ պիտի ելլէ։ Նորին բարձրութեան ուղեկից պիտի ըլլան Տաֆուա էֆէնտին, Ամէտճիի դիւանին անդամ Էրիֆի պէյը եւ Թանզիմաթի յանձնարարական ժողովին քարտուղար Հէլալ պէյը։

Կայսերական կառավարութիւնը տէրութեան ժողովուրդները վնասէ աղատ պահելու համար ունեցած մարդասիրական խնամքը նոր ապացոյց մըն ալ ստացաւ։

* Տես թիւ 162—163

Թանզիմաթի ժողովին սահմանած կանոնադրութիւնները

(Շարունակութիւն*)

ԴԻՏԱՍՏԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

ՅՕԴ. 22։ Ինչպէս ժողովին պաշտամանը կանոններուն 16երորդ յօդուածին մէջ բսված է, Թանզիմաթի ժողովին դատելու անձը՝ հոն պիտի կանչվի երբոր կայսերական հրովարտակը ելլէ աս բանին համար եւ ժողովին տրվի։

Ժողովը ամբաստանեալին յանցանքը թուղթի մը վրայ պիտի գրէ, եւ անոր առջեւ կարդացընել տալէն ետեւ՝ թուղթը անոր պիտի տայ։

ՅՕԴ. 23։ Յանցանաց թուղթը՝ ինչպէս վերը բսված է՝ ամբաստանեալին տրվելէն ետեւ, ժողովը պիտի որոշէ անոր դատաստանին օրը։ Թէեւ ամբաստանեալը պրմանաժամ (վատէ) ուզէ՝ ինքզինքը պաշտպանելու միջոցներ պատրաստելու համար, յանցանաց քննութիւնը կընայ շատէն շատ երեք օր ետ ձգվիլ։

ՅՕԴ. 24։ Ժողովը իշխանութիւն պիտի ունենայ՝ ճշմարտութիւնը հաստատելու նպաստաւոր ամէն թուղթ կամ գիր ուր որ գտնվի՝ ժողովելու, եւս եւ ժողովի կանչելու այն ամէն անձինքը որոնցմէ կրնայ տեղեկութիւն առնուլ։ Թէեւ ամբաստանեալն իր անմեղութիւնը ապացուցանելու համար վիայներ բերել խնդրէ, պէտք է որ առաջին անգամ դատաստանի ելլելուն՝ ժողովին իմացընէ, եւ բերելիք վիայներուն անունը, բնակարանը եւ որպիսութիւնը գրել տայ։

ՅՕԴ. 25։ Թէեւ ժողովը հարկաւոր դատի ամբաստանեալին նպաստաւոր կամ հակառակ վիայները մտիկ ընել, նախ երդում ընել պիտի տրվի անոնց՝ թէ ճշմարտութիւնը չպիտի ծածկեն եւ իրենց հարցրված բաներուն վրայ սուտ վիայութիւն չպիտի տան։ Անկէ ետեւ զատ զատ մտիկ պիտի ըլլրվին։

ՅՕԴ. 26։ Ամբաստանեալին յայտարարութիւնները եւ վիայներուն զրուցածները գրի պիտի առնրվին։ Նոքը այն թուղթը անոնց կարդացընել ու ստորագրել պիտի տրվի։

ՅՕԴ. 27։ Ամբաստանեալը կրնայ թէեւ ուզէ նէ՝ գրով պատասխանել իր վրայ եղած ամբաստանութեան թուղթին. բայց մինակ գրով պատասխանելը բաւական չպիտի ըլլայ. նորէն անձամբ պիտի հարցրվի ու դատվի։

ՅՕԴ. 28։ Ամբաստանեալին հարցրված ատենը՝ ժողովին անդամներէն մէկը չիրնար դատված գործին նպաստաւոր կամ հակառակ կարծիք յայտնել։

Ժողովը եւ անոր անդամները մինակ հարցմունք պիտի ընեն ամբաստանեալին. ան ալ մինակ իրեն հարցրված խնդիրներուն պիտի պատասխան տայ՝ առանց օտար վիճաբանութիւններու մէջ մտնելու։ Այս կանոնը պիտի պահվի նաեւ վիայները մտիկ ընելու ատեն։

ՅՕԴ. 29։ Ամբաստանեալին հարցաքննութիւնը, վիայներուն ունկնդրութիւնը եւ թուղթերուն քննութիւնը ըստ կանոնի լմննալէն ետեւ, նախագահը առաջ պիտի հարցրնէ ժողովին ամէն մէկ անդամներուն թէ՝ ամբաստանեալն յանցաւոր է թէ ոչ։ Ամէն մէկ անդամոց կարծիքը հասկնալէն ետեւ՝ նախագահը իր կարծիքն ալ պիտի յայտնէ, եւ թուղթ մը պիտի շինվի։ Թուղթին մէկ կողմը պիտի գրվի. "Ամբաստանեալը յանցաւոր է"։ միւս կողմը պիտի գրվի՝ "անմեղ է"։ Այն թուղթը ժողովին անդամոցը պիտի ներկայանայ, եւ ամէն մէկը թուղթին մէկ կամ միւս կողմը իր ստորագրութիւնը պիտի դրնէ՝ որ յայտարարութեան որ հաւանութիւն տայ։

Երկու յայտարարութեանց մէն որ համաձայնութիւն գտնայ կամ անդամոց մեծագոյն մասին ստորագրութիւնը ստանայ, ամբաստանեալին անմեղութիւնը կամ յանցաւորութիւնը հաստատելու վճռոյն հիմ պիտի ըլլայ։

ՅՕԴ. 30։ Վերոյիշեալ կանոններով դատը վճռրվելէն ետեւ, յայտարար գիր մը պիտի շինվի, որուն մէջ քննութեան պարագաները պիտի գրվին։ Թէեւ վճիռը ձայնից առաւելութեամբ տրված է նէ, տարակարծ անդամներուն ընդդիմութեան պատճառներն ալ պէտք է անոր մէջ յիշվի։ Այս յայտարար գիրը ժողովին բոլոր անդամներէն ստորագրվելով՝ հարցաքննութեան թուղթին եւ դատաստանին հիմ եղող ուրիշ թուղթերուն հետ պիտի ներկայացվի։

ՅՕԴ. 31։ Քննութեան շարունակված ժամանակը, ամբաստանեալը կարող պիտի չըլլայ՝ ժողովին դուրս՝ անոր անդամներէն մէկուն հետ առանձնակի խօսելու եւ խորհրդակցելու։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

"ԸՍՏ ԸՆԴՍՐ ԿԱՏԵՐՎԻ"

ՅՕԴ. 1։ Ինչպէս որ բսված է Թանզիմաթի ժողովին ներքին կազմութեանը եւ պաշտօնին վերաբերեալ կանոնադրութեանց մէջ, Թանզիմաթի ժողովին քննված ու որոշված օրինաց առաջարկութիւնները Տէրութեան պաշտօնէից ժողովին պիտի ներկայանան, եւ մինչեւ որ հոն չքննվին՝ չպիտի ընդունվին։

ՅՕԴ. 2։ Պաշտօնէից ժողովը բարձրապատիւ Մեծ եպարքոսին նախագահութեամբը պիտի ըլլայ, եւ պիտի բաղկանայ տէրութեան պաշտօնէից առանձին ժողովին անդամ եղող նախարարներէն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն, Թանզիմաթի ժողովին եւ Արդարութեան Բ. Ատենին անդամներէն եւ Բ. Դրան ուրիշ պաշտօնատարներէն։

ՅՕԴ. 3։ Այս ժողովն ան ժամանակը միայն պիտի գումարվի՝ երբոր հարկ ըլլայ Թանզիմաթի վերաբերեալ օրինաց առաջարկութիւնները քննել։

ՅՕԴ. 4։ Ինչպէս որ բսված է Թանզիմաթի ժողովին կազմութեան կանոնադրութեանը մէջ, աս ժողովը իր շինած կանոնադրութիւններուն վերաբերեալ առաջարկութիւններն ու յայտարար գիրերը պիտի տպել տայ բազմաթիւ օրինակ։

Թանզիմաթի ժողովին յայտարար գիրն ու օրինաց առաջարկութիւնը տպված օրինակներուն հետ Մեծ եպարքոսին պիտի ներկայանան. մէկ մէկ տպված օրինակ պիտի խրկվի Պաշտօնէից ժողովին անդամներուն. աս տպված օրինակները խրկվելէն ետեւ՝ ընդհանուր ժողովը պիտի գումարի. բայց պէտք է որ գոնէ երեք օր անցնի օրինակները խրկված օրէն մինչեւ ժողովին բացվելուն համար բարձրագոյն հրամանաւ որոշված օրը։

ՅՕԴ. 5։ Ժողովին ամէն անդամները տեղեկութիւն պիտի ունենան տպված օրինակին, եւ հասուն ու խորին մտածութեամբ կարող պիտի ըլլան ժողովին բացվելէն առաջ՝ իրենց սեպհական կարծիքը մտքերնուն մէջ որոշելու։ Կարող պիտի ըլլան թէեւ ուզեն՝ օրինաց առաջարկութեան լուսանցքին վրայ նշանակելու անոր վրայ բրած դիտողութիւնին։

ՅՕԴ. 6։ Ընդհանուր ժողովը գումարվելու ըլլայ նէ՝ նախ Թանզիմաթի ժողովին յայտարար գիրը պիտի կարդայ, անկէ ետեւ օրինաց առաջարկութիւնը։ Եւ որովհետեւ գործին ամբողջութեանը վրայ իր ունեցած կարծիքը պիտի հարցրվի, պէտք է որ նախ ան կոտորին վրայ խորհրդակցութիւն ըլլայ, եւ յետոյ օրինաց առաջարկութեան ամէն մէկ յօդուածին վրայ։

ՅՕԴ. 7։ Դէպի որ օրինաց առաջարկութեան յօդուածները մի ըստ միոջէ կարդացվին, ամէն մէկ յօդուածը լմննալուն քիչ մը պիտի բաւավի։ Թէեւ առաջարկութիւն մը կամ կարծիք մը չյայտնրվի կարդացված յօդուածին վրայ, պիտի ընդունվի եւ հետեւեալ յօդուածը պիտի կարդացվի։

ՅՕԴ. 8։ Երբոր օրինաց առաջարկութեան մէկ յօդուածին վրայ առարկութիւն մը ելլէ, Թանզիմաթի ժողովին ներկայ գտնրվող անդամներէն մէկը պիտի պատասխան տայ։ Սակայն որբ-վերջիք պատասխանը Թանզիմաթի ժողովին եղած պիտի ըլլայ։

Թէեւ ըլլալիք քննութենէն ետեւ, ընդհանուր ժողովը Թանզիմաթի ժողովին որոշումն ու շարադրութեան ոճը ընդունի, յօդուածը հաստատութիւն պիտի գտնայ։

Թէեւ ընդհանուր ժողովը իր անդամներէն մէկուն առարկութիւնն ու գիտողութիւնները մտիկ ընէ, քննութիւն ու խորհրդակցութիւն պիտի ըլլայ անոր վրայ, եւ ժողովին բոլոր անդամոց

կամ մեծագոյն մասին կարծեացը համեմատ որոշում պիտի բլլայ անոր վրայ։

ՅՕԳ. 9։ Թէպէտ՝ նախընթաց յօդուածին մէջ բաված է պէս՝ Թանզիմաթի ժողովին առաջարկած օրինաց մէկ յօդուածին վրայ ընդհանուր ժողովին մէջ քննութիւն բլլալէն ետեւ՝ զանիկա փոփոխել հարկաւոր դատվի, սրբագրութեան առաջարկութիւնը պիտի շարադրվի, եւ երբոր կարդացվելէն ետեւ ժողովը զանիկա ընդունի, օրինաց առաջարկութեան փոփոխեալ յօդուածին վրայ կարմիր մելանով դիծ մը պիտի քաշվի, եւ ետքէն շարադրված յօդուածը կարմիր մելանով լուսանցքին վրայ պիտի գրվի։

ՅՕԳ. 10։ Թէպէտ ընդհանուր ժողովը ուրիշ կերպ շարադրել արժան դատի թէ ամբողջ օրինաց առաջարկութիւնը եւ թէ անոր մէկ յօդուածը, եւ ասոր վրայօք վիճաբանութիւն բլլայ, Թանզիմաթի ժողովին անդամները կարող պիտի բլլան ժողովին ուրիշ անդամոցը հետ իրենց կարծիքն ու մտածութիւնները յայտնելու։

ՅՕԳ. 11։ Թէպէտ ամբողջ օրինաց առաջարկութեան մը կամ անոր մէկ յօդուածին վրայ քննութիւն եղած ատենը անհամաձայնութիւն ծագի, մեծագոյն մասին կարծիքը պիտի ուղվի։ Մեծագոյն մասը կը հասկրվի՝ ձայները համրելով, կամ երկու հակառակ կարծիքները թուղթի մը վրայ գրված ժողովին անդամոցը ներկայացընելով, որպէս զի ամէն մարդ իր ընդունած կէտին տակը ստորագրութիւնը դնէ, եւ ըստ այնմ մեծագոյն մասը հասկրվի։

ՅՕԳ. 12։ Ընդհանրապէս, կանոնագրութեան մը ընդունվիլն ու մերժվիլը ժողովին բոլոր անդամներուն կամ մեծագոյն մասին կարծեաց համաձայնութեամբը պիտի բլլայ։ Մեծագոյն մասը բլլալու համար՝ պէտք է որ ներկայ գտնվող անդամոց գոնէ երեք մասին երկուքը համաձայնին։

ՅՕԳ. 13։ Ամէն անգամ ժողով բլլալուն, կարդացված օրինաց առաջարկութեանց ամէն մէկուն վրայ մէկ մէկ յայտարար գիր պիտի շարադրվի։ Ընդհանուր ժողովը՝ ամէն անգամ որ Թանզիմաթի ժողովին խորհրդածութիւնները ամբողջ ընդունի ու հաստատէ, իր մէջը անոնց վրայ եղած խորհրդածութիւններն ալ պիտի գրի առնէ։

Թէպէտ օրինաց առաջարկութիւն մը փոփոխվի, փոփոխութեան պատճառները պէտք է յիշվի՝ ծանուցանելով թէ օրինակը սրբագրվելով ընդունված է. եւ թէպէտ անհամաձայնութիւն ծագելով՝ ձայնից առաւելութեամբ ընդունված բլլայ, տարակարծ դտնվող անդամներուն անունը եւ անոնց յառաջ բերած պատճառաբանութիւններն ալ պէտք է յիշվի։

ՅՕԳ. 14։ Մէկ նիւթի մը մէջ որոշված դործերուն վերաբերեալ յայտարար գիրերուն օրինակները՝ պէտք է նոյն օրուան ժողովին մէջ կամ ուշէն ուշ հետեւեալ ժողովին մէջ շարադրվին, կարդացվին, օրինակվին եւ անդամներէն ստորագրվին։

Թէպէտ յայտարար գիրը անանկ խնդրոյ մը վրայ բլլայ՝ որուն վրայ անհամաձայնութիւն կար եւ ձայնից առաւելութեամբ ընդունված է, եւ ըստ որում տարակարծ անդամներուն անունները եւ անոնց խորհրդածութիւնները մէջը նշանակված պիտի բլլան, պէտք է որ ժողովին ամէն անդամները զանիկա ստորագրեն։ Օրինաց առաջարկութեան տակը յաւելուած մը պիտի դրվի, որուն մէջ՝ երբոր օրինաց առաջարկութիւնը անփոփոխ ընդունված բլլայ՝ պէտք է նշանակվի թէ անփոփոխ ընդունված է համաձայնութեամբ կամ ձայնից առաւելութեամբ. եւ թէպէտ մէջը փոփոխութիւն եղած բլլայ, պէտք է բսվի թէ փոփոխութեամբ ընդունված է համաձայնութեամբ կամ ձայնից առաւելութեամբ։

Այն յաւելուածը՝ թէպէտ օրինաց առաջարկութիւնը համաձայնութեամբ ընդունված բլլայ, ամէն անդամներէն պիտի ստորագրվի. իսկ թէպէտ ձայնից առաւելութեամբ ընդունված բլլայ, մեծագոյն մասը կարմիր անդամներէն։

ՅՕԳ. 15։ Ընդհանուր ժողովին ընդունած կանոնագրութիւնները թէ անփոփոխ բլլան եւ թէ փոխված, առաջարկութեան վիճակի մէջ պիտի բլլան։ Օրինաց ուժ ունենալու եւ գործադրելի բլլալու համար՝ պէտք է վեհափառ Սուլթանին հաւանութիւնը առնուն։

Օրինաց առաջարկութիւնները՝ Թանզիմաթի ժողովին յայտարար գրերովը մէկ տեղ վեհափառ Ինքնակալին պիտի ներկայանան։

Երբոր Նորին վեհափառութիւնն իր բարձր հաւանութիւնը տայ անոր, եւ կանոնագրութեան վրայ իր օգոստափառ խաթիթ շերիֆը դնէ, թուղթերը Թանզիմաթի ժողովը պիտի խրկվին։ Ընդհանուր ժողովին յայտարար գիրը՝ արձանագրվելէն ետեւ Ամէնակալի դիւանին պիտի արբվի, եւ Թանզիմաթի ժողովը՝ իր կողմութեան կանոններուն եւ կանոնագրութեանց վրայ հաստատեալ օրինաց համեմատ կերպով՝ կանոնագրութեան հրատարակմանը եւ անոր արձանագրութեանն ու պահպանութեանը ձեռք պիտի դարնէ։

15 Ռեպիլ-ուէլի 1271։

Շարունակութիւնը հետեւեալ թիւերով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ։ Կառավարութեան եւ խորհրդարաններուն գլխաւոր զբաղմունք եղած է աս միջոցին՝ Անդղլոյ բանակը կարգադրելու հարկաւորութիւնը։ Լորտ Բալմէրսթըն ըսաւ հասարակաց խորհրդարանին մէջ թէ՝ բանակը չէր կրցած ոչ զինուորական հրամանատարներ եւ ոչ մատակարարութեան պաշտօնատարներ պատրաստել. այսու ամենայնիւ, ըսաւ, յայտնի է որ Անդղլիա պէտք է՝ իր դանձուն զօրութեանը եւ քաղաքական դիրքը համեմատ պաշտպանութեան վիճակ մը ունենայ՝ չէ թէ այս կամ այն պարագային՝ մէջ այլ միշտ եւ ամէն ժամանակ։

Խորհրդարանին անդամներէն մէկը Պ. Մալենա՝ Նարիէռ Ծովապետին վարմունքը պաշտպանելու մտօք առաջարկութիւն ըրաւ թէ՝ անցեալ տարի Պալթիկ Նաւատորմիղ խրկված ատենը կառավարութեան եւ Նարիէռ Ծովապետին մէջ եղած թղթակցութիւնները խորհրդարանին յանձնվին։ Լորտ Բալմէրսթըն Նարիէռ Ծովապետին փորձեալ հանճարն ու յաջողակութիւնը գովելով՝ դէմ կեցաւ աս առաջարկութեան։ Ասոր վրայ Պ. Մալենա ետ առաւ իր առաջարկութիւնը։

— Կէդ լրագիրն հետեւեալ լուրը կուտայ։

"Սըր Ռէյմն Մաքլան զօրապետը եւ Լաֆֆընթ հրամանատարը Փարիզ դացին՝ Գաղղլոյ զինուորական կարգադրութիւնները քննելու, որպէս զի նոյն հիման վրայ Անդղլոյ բանակը կարգադրելու ընդհանուր դաղափար մը շինեն։,,

— Մորնինգ-Ռոսթ լրագրին խօսքին նայելով՝ փետր. 6ին Գրբրմի մէջ անդղեսցւոց զօրքերուն թիւը 44,948 է եղեր. Այս թիւին 5,773ը բանակին հիւանդանոցն են եղեր. 12,344 հոգի ալ Լուսիւտարի հիւանդանոցը կը դարմանվին եղեր. ընդ ամենը 18,117 հոգի։ Վերջապէս դեկտեմբեր 6 ին Գրբրմի անդղեսցւոց ունեցած իրական զօրութիւնը 26 հազար հոգի է եղեր։

— Լոնտրայի Կէ-էն լրագիրը յայտարարութիւն մը կը հրատարակէ, որով Վ. Թադուհին՝ մարտի 9/21ը ծոմապահութեան եւ աղօթքի օր կը սահմանէ բոլոր Անդղլոյ եւ Իռլանտիոյ թագաւորութեանց մէջ։ Ասուծոյ օրհնութիւնը մաղթելու բանակին վրայ եւ օգնականութիւնը խնդրելու խաղաղութեան շուտով հաստատվելուն համար։ Երկու թագաւորութեանց արքեպիսկոպոսներուն ու եպիսկոպոսներուն հրաման եղած է յարմար աղօթքներ շինելու եւ թագուհւոյն յայտարարութիւնը՝ ի դործ դնելու իրենց վիճակներուն մէջ։

ԳԱՂԳԻԱ։ Կայսեր Արեւելք դալու դիտաւորութեանը վրայօք զրոյցներն ու կարծիքները կը շարունակեն։ Փարիզէն Աւկսպուրկի Կէ-էն-Իւ-Նիվէ-էլ լրագրին գրված նամակ մը կ'ըսէ թէ, Պ. Տրուէն Տը Լիւիս շրջաբերական նամակ մը գրեր է, զատ զատ ազգերու քով գրելով Գաղղլոյ դեսպաններուն, եւ կը պատուիրէ եղեր անոնց որ՝ կայսեր ճանապարհորդութեանը վրայօք իրենց հարցվելնէ, ոչ հաստատեն այն լուրը եւ ոչ սուտ հանեն, վասն զի ճանապարհորդութիւն ընելու դիտաւորութիւնը որչափ որ ատոյդ է նէ, կրնայ բլլալ որ չկատարվի։

— Նովայեն գործոց պաշտօնեան՝ Գաղղլոյ նաւական զօրութեան հրամանատարներուն շրջաբերական մը խրկելով պատուէր տուաւ անոնց որ՝ Սարտենիայի ազդութիւնը Գաղղլոյ հետ յարձակողական ու պաշտպանողական դաշնադրութիւն մը ըրած բլլալով, յիշեալ ազդութեան հպատակները՝ Գաղղլոյ ազդութեան հպատակներու պէս նային ու պաշտպանեն, եւ Սարտենիայի իշխանութիւններուն հետ վերջին ատենները բարեկամութեամբ վարվին։

— Կառավարութիւնը վախճանեալ Նիկողայոս կայսեր վրայօք փողոցներուն մէջ ծախված նախատական պատմութիւններն ու երգերը արգիլեց, մեռելոց յիշատակը յարգելու հրաման ընելով։

— Փարիզի բանակին անունը Արեւելեան բանակ դրվեցաւ։

ԱԼՍԱՏԻԱ։ Մարտ 6ին Վ. կայսեր նորածին աղջիկը մկրտվեցաւ փառաւոր հանդիսիւ, եւ անունը դրվեցաւ Սոֆիա Ֆրէտերիքա Տօրոթէա Մարիա Հիւզէինա։ Կրօնական արարողութիւնը լմննալէն ետեւ՝ բոլոր ազդութեանց դեսպանները շնորհաւորութեան դացին կայսեր։

Նոյն օրը Վ. Կայսրը ներողութեան հրովարտակ հանեց ազդութեան բոլոր դաւառները, եւ բաղմաթիւ բանտարկեալ յանցաւորներու ազատութիւն շնորհեց։

ՌՈՒՍԻԱ։ Ռեդրսպուրկէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ վախճանեալ Նիկողայոս կայսեր հանդիսաւոր թաղումը մարտ 8/20ին պիտի կատարվի։ Մարմինը շաբաթ մը ձմեռուան պալատին մէջ պիտի դրվի, շաբաթ մը ալ Միջնարերդի Ս. Պետրոս Պօղոսի եկեղեցւոյն մէջ՝ ուր է Ռուսիոյ կայսերաց դերեզմանը։

— Աղէքսանդր Բ. կայսրը վախճանեալ Նիկողայոս կայսեր հետեւեալ վերջին խօսքերը յայտարարութեան ձեւով զօրքերուն հրատարակեց։

"Շնորհակալ եմ իմ հաւատարիմ պահպան զօրքերէս որ 1825ին Ռուսիան աղատեցին, եւ իրենց վարմունքը չի սխալեցաւ։ Շնորհակալ կըլլամ նմանապէս իմ զօրքերէս ու նաւատորմիղներէս։

Կաղաչեմ Աստուծոյ որ մշանջենաւորէ զօրքերուս մէջ քաջութիւնն ու բարի միտքը՝ ազդութեան ներքին ապահովութիւնը եւ դուրսի ուժը հաստատ պահելու համար։

Ան ժամանակը վայ Ռուսիոյ դէմ ելլող թշնամիներուն։

Թէ որ իմ բոլոր հպատակներուս վիճակը ուզածիս չափ չ'ազդկցաւ, պատճառն անէ որ ասկեցաւելն չկրցայ ընել։,,

— Կառավարութիւնը մեծ փութով ազգային զօրքերը պատերազմի պատրաստելու կ'աշխատի։ Առաջին բանակները յառաջիկայ ապրիլի 1ին պատրաստ պիտի բլլան, որպէս զի պատերազմի մէջ մեռնողներէն կամ փախչողներէն պատճառեալ պակասները լեցվին։ Փախչողները խիստ շատ են. միայն Ռազանի դաստանին մէջ փախչող զինուորներուն թիւը 13,000 էն աւելի կը հաշուվի։

— Օ-էրվ-Թոբէ-Թուբէ-Ռէնոյ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Աղէքսանդր Բ. կայսրը մօտ օրերս Վարշաւիա պիտի երթայ։

— Դանուբէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Պէսարապիայի մէջ զօրաց մեծ շարժումներ կը լլան, եւ կերեւի որ Օտէսայի կողմերը կը ժողվին։

Թէրեղնաբօլի մէջ բաղմաթիւ զօրաց գունդեր պահպանութեան դրվեր են, եւ վեշապ բված հեծելազօրաց բոլոր բաժինը Պրիշնէվէն Օտէսա դացեր է։ Կ'ըսվի թէ երկու պատնիշափակ բանակ կը հաստատվի Ակերմանի եւ Խոձիմի մէջ։ Մինչդամայն ատոր Դանուբի զօրքերը աւելնալու վրայ են, մանաւանդ Ռէնիի, Իսմայիլի, Պիլեի մէջ։ Պէսարապիայի բոլոր դեղերուն հրաման եղաւ գործաւորներ խրկելու բրիչներով ու բահերով (դաղմա քիւրեկ) վերջի երկու քաղաքները։ Ռուսաց զօրութիւնը Տնիէսթէրէն մինչեւ Դանուբ 50 հազար մարդէն աւելի չէ։ Բանիրութէն զօրաբեռը Տնիէսթէրի ու Օտէսայի մէջ տեղը բանակ դրած է։

Լիւտերա զօրաբեռը հիւանդ պառկած է Օտէսա։ Կ'ըսվի թէ Ֆօք զօրաբեռն անոր տեղը պիտի անցնի։

— Օտէսայէն մարտ 8 թուով Բօլօնիայի Կէ-էն լրագրին գրված նամակ մը հետեւեալ լուրերը կուտայ։

Ամէն մարդ կը տրտնջէ ու կը ցաւի պատերազմին երեսէն Օտէսայի քաշած նեղութիւններուն վրայ։ 1853 ին եւ 1854 ին շատ տանուտէրներ պարտաւորեցան հարիւր եւ մինչեւ երկու հարիւր զինուոր պահելու իրենց տանը մէջ, որ ամիսը 100 էն 300 քառասունց ծախք կը պատճառէր իրենց։ Ասկէց զատ կամաւոր անունով 40 հազար քառասունց տուրք ձգվեցաւ իրենց վրայ, եւ պարտաւորեցան զանդակներ պատրաստելու պուլղարներուն եկեղեցիներուն համար, հազարաւոր կանգուններով կտաւ եւ կենդինարներով ծուատ (թիֆթիք) տալու։ Աս տուրքերուն համար բան մը ըսողին պատասխան կը տրվեր թէ՝ Ռուսիոյ ամենէն հարուստ ու բեղմնաւոր դաւառը կը բնակին։ Ասոնցմէ աւելին կայ։ Մեր քաղաքը ամուր բերդ մը ընել կուզվի, որով պատերազմի կեդրոն պիտի բլլայ։ Թէ որ աս դժբաղդութիւնը պատահի, մեր արհեստներուն ու առուտուրին բանը պիտի լմննայ, եւ մեր դաւառին հարստութեան աղբիւրը՝ որ է ցորենը՝ պիտի ցամքի։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ։ Նախկին պատերազմի պաշտօնեայ եւ Ծերակուտի ժողովին անդամ Պ. Սրիրս Միլիս դատաստանի կանչվեցաւ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւններուն պատասխանելու։ Պատերազմական դործոց պաշտօնեան ամսոյս 8ին տեղեկագիր մը ներկայացուց պատգամաւորաց խորհրդարանին, որուն մէջ 13 ամբաստանութեան դլուխներ կան խիստ ծանր յանցանքներու համար որ Պ. Սրիրս Միլիս դործեր է պատերազմի պաշտօնեայ եղած ատենը։ Աս յանցանքները քննուելէն ետեւ՝ դատաստանը Ծերակուտի ժողովին պիտի յանձնվի։ Պ. Սրիրս Միլիս՝ որ Մալվազիայի բերդին մէջ բանտարկված էր, Ամէնք բերվեցաւ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւններուն պատասխանելու համար։

— Ամենքին եկած նամակները լուր կուտան թէ, մեծ պատրաստութիւններ կըլլան հոն գաղղիացւոց կայսրը ընդունելու համար։ Վ. Օթոն թագաւորը իր պալատին կէսը Վ. Նաբօլէոն կայսեր բնակութեանը պիտի յատկացնէ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսոյ նաւահանգիստը եւ Վոսփորի մէջ երկաթի վրայ կեցող դաշնակից պատերազմական նաւերուն հրաման եղաւ Սեւ Ծով ելլելու։

— Մայրաքաղաքիս մէջ դանըված Եգիպտացի ու Թունուզցի զօրքերը հեռագրեամբ ճամբայ ելլելու վրայ են։ Ուռաջինները Գրբրմ պիտի երթան, վերջինները Գաթում։

— Ընդհանուր շարթուընէ՛ի վեր բազմաթիւ նաւեր եկան Գաղղիայէն ու Անգղիայէն զօրք եւ պատերազմական պաշար բերելով։

— Անգղիոյ դեսպանատան նախկին առաջին թարգման Պ. Ֆրանսուա Շ. ապէռը՝ անցեալ շաբթու վախճանեցաւ 90 տարեկան հասակի մէջ։

— Կայսերական կառավարութիւնը մայրաքաղաքիս մէջ դանըվող գաղղիական զօրաց Պէյօղլուէն Տավուտ փաշա երթալ դալը դիւրացընելու համար, Պալաթիայի կամուրջէն մինչեւ Տավուտ փաշա երթալու ամեն փողոցներուն գլուխները գաղղերէն գրված տախտակներ կախել տուաւ։

— Կ'ըսվի թէ անցեալները ալքունի նաւարանին մէջ երած գաղղիացւոց համբարանոցները բռնկցընողները՝ տեսչութեան աչալուրջ խուզարկութեամբը ձեռք ինկեր եւ ըրած չարագործութիւնները խոստովաներ են։

— Պրուսայէն եկած նամակները լուր կուտան թէ բնակչաց վախն ու սոսկումը կը շարունակէ, ըստ որում գեռ նաշարժը դեռ չէ դադարած. ամեն օր 10 ժամը անգամ մը կը կրկնըվի թէպէտ թեթեւ կերպով։

Դիւքիւրալիւի Ջուրը երեւան ելեր է։ Երկու օրի չափ ալ քաղաքին մէջի Ջուրերը անյայտ եղեր են, եւաքը երեւան ելեր են, բայց պղտոր եւ տղմոտ (չամուռլու) են։

Գործաւոր ժողովուրդը որ օրէ կը վասաբկին ու կապրին, անգործ մնալով խեղճութեան վերջին ծայրը հասեր են։

— Կայսերական կառավարութիւնը Պրուսայի մէջ երկրաշարժէն պատճառեալ ադէտները խմանալուն պէս, եղած ամենաճոնոր վնասներուն դարման տանելու հարկաւոր եղած հրամանները տրվաւ։ Առատաձեռթ Ինքնակալը իր սեպհական դանձէն 400 հազար ղուռուշ շնորհեց Պրուսայի բնակիչներէն խիստ տառապեալներուն բաժնելու համար։ Մինդամայն քանի մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ նոյն նպատակաւ 100 հազար ղուռուշ մէջերնին ժողվեցին։

Տրապուզի էֆէնտին յանձնառու եղաւ իր ծախքովը Պրուսա երթալու եւ ապրանքները արդարութեամբ բաժնելու։

— Պէշիքթաշի Օսթանա քաղաքը աս օրերս դէպք մը պատահեցաւ, ուսկից յայտնի կը տեսնըվի մեռեալները առանց բարակ քննութեան շուտով թաղելուն վնասները։

Ամոյս 3 ին՝ տարիքը առած աղջիկ մը մեռած կարծըվելով թաղման բոլոր պատրաստութիւնները եղան. քսանը չորս ժամէն ետքն ալ հանդուցեալը թաղելու վրայ էին, երբոր յանկարծ ոտքի վրայ ելլելով մեծ զարմանք պատճառեց ամենուն։ Խեղճը ողջ ողջ դերեզման պիտի իջեցընէին։

— Լրագրոյս երկրորդ երեսին մէջ պաշտօնաթաշխութիւնները ծանուցանելու տաեն սխալմունք մը եղեր է որուն ուղղը այս է։

Կիրիաի կուսակալ Մէհմէտ փաշան Թրհալայի կուսակալ անուանեցաւ։

Թրհալայի կուսակալ Խամէթ փաշան Պրուսայի կուսակալ անուանեցաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիէննայի դեսպանական ժողովը ամսոյս 3/15 ին բացվեցաւ։ Ժողովին ներկայ գտնըվող տէրութեանց երեսփոխանները են՝ Անգղիոյ կողմէն Լորտ Հ՚օն Ռըսըլ եւ Լորտ Ուէսթմորլանտ. Գաղղիոյ կողմէն Պ. Պուրքնէ. Աւստրիոյ կողմէն Պուօլ կոմն եւ Պ. Բրօքէշ. Բարձրագոյն Դրան կողմէն Արիֆ էֆէնտին եւ Բիզա պէյը։ Ռուսիոյ կողմէն Կորչաքովի իշխանը եւ Պ. Թիթոֆ։

Ժողովը բացված ժամանակը Պուօլ կոմսը խաղաղասիրական հոգւով ճառ մը խօսեր է։ Կ'ըսեն թէ Կորչաքովի իշխանը չորս երաշխաւորութեանց հիմերն ընդուներ է։

— Պալթիկի անդղիական նաւախումբին մէկ մասը ամսոյս 4/16ին ճամբայ ելեր է։

— Գրբրմէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ, ամսոյս 5 ին գիշերը գաղղիացիները ռուսաց Մալաքոֆի աշտարակին առջեւը շինած երեք նոր դարաններն ալ առեր են սաստիկ պատերազմով մը, որուն մէջ ռուսերը չորս հինգ հարիւր հոգի կորսնցուցեր են։ Գաղղիացւոց կողմէն համեմատաբար քիչ մարդ մեռեր է։

— Դաշնակիցները հրաւիրեր ռումբեր արձակելով Սեվաստոպոլ քաղաքը երկուտեղէն բռնկցուցեր են։

— Ամոյս 10 էն 11 լուսնալու գիշերը 10 հազար ռուս Սեվաստոպոլէն դուրս յարձակեր են անգղիացւոց ու գաղղիացւոց մարտկոցներուն վրայ, եւ երեք ժամ սաստիկ պատերազմելէ ետեւ ետ քաշվելու ստիպվեր են 1,000 էն աւելի մարդ կորսնցընելով։ Դաշնակիցներուն կողմէն 200 գաղղիացի եւ 100 ի չափ անգղիացի մեռեր կամ վիրաւորվեր են։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ 16 ՄԱՐՏ

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՌԱ

Տեղւոյս մանիֆաթուռայի առուտուրները մի եւնոյն անյաջող վիճակին մէջ են եւ քիչ օրէն ալ շարվելուն յոյս չունինք, որովհետեւ թէ Բումելիէն եւ թէ Անատոլուէն ապասված վաճառականներուն հաղիւ մէկ ութերորդը մինչեւ հիմա եկան. անոնք ալ կուշտ երեւայթ մը ունին։ Այրաքաղաքիս գործածութեանը համար եղած առուտուրն ալ նոյն վիճակին մէջ է։ Առանց հաստակ խիստ շատ ապրանք կայ հոս պատրաստ, եւ շատ ալ Անգղիայէն ճամբայ եղած են եւ պիտի ելլեն Տաճկաստանի համար։ Միւս կողմանէ Զինաստանի ու Հնդկաստանի համար քիչ ապրանք ուղված բլլալով Անգղիայէն, գործարաններուն մեծ մասը գրեթէ Տաճկաստանի համար կը բանին։ Ակնկալ կը դուշակվի որ Անգղիոյ գիները պիտի իջնան, ինչպէս որ վերջին բօսթայով նշանները տեսնըվել սկսան։ Տեղւոյս այժմեան գիները որչափ որ մեծ տարբերութիւն մը չեն ըրած նէ, ընելիքնուն տարակոյս չկայ, որովհետեւ անցեալ տարուան անուշութեանը նայելով շատ օտար մարդիկ քիչ կամ շատ դրամագլուխներով մանիֆաթուռայի առուտուրի մտած են, որոնք գիները հատատ պահելու յոյս չեն տար։ Մեր ազգէն ալ բաւական անձինք կան աս առուտուրին ձեռք դարնող, որոնց ընթացքը առ այժմ աղէկ է ու մեծ մասը քիչ մը հինցած բլլալով աղէկ յառաջադիմութիւն ունին. բայց ցաւալի է որ մինակ Անդղլոյ մանիֆաթուռային զբաղելով դաղթարերքի (քօլոնիալէ) ու Զվիցցէրիի առուտուրներուն ուշադրութիւն չենք ըներ, որոնց այժմեան վիճակը խիստ յաջող կ'երեւի։ Թէրալիայի (Անդղլոյ խեցեղէնի եւ ապակեղէնի) առուտուրներն ալ շատ յաջող վիճակի մէջ են, որչափ որ նաւուղէքը (նօլի) շատ բարձր է։

Մանիֆաթուռայի գիները թղթադրամ հարիւրին 2 պրօնթ-ցով

Թէ-լէնոյի ՔԷՐՔԵԼԵԼ։

Լայն+	Երկար		Գին
2 ուռուպ	17	Սիրահի ղրշ	15 . 16
„ „	20	„ „	17 . 18
կէտնոց	„	Սավաշպուրտ „	20 . 21
„	„	„ ծանր թուրալը	24 . 25
6 ուռուպ	„	„	28 . 30
2 զրայ	„	„	37 . 38
կէտնոց	„	Մէռամէռ	27 . 28
6 ուռուպ	„	„	35 . 36
2 „	24	Զափալը	24 . 25
կէտնոց	„	„	27 . 28
5 ուռուպ	„	„	29 . 30
1 կանդուն	20	թէնզիֆՄէնչսթ. նմրօ 5/6	27 . 28
2 ուռուպ	„	„ „ „ „	29 . 30
կէտնոց	„	„ „ „ „	32 . 34
6 ուռուպ	„	„ „ „ „	36 . 38
կէտնոց	„	Սաքարիլլա Կլասքօ	26 64 . 65
6 ուռուպ	„	„ „ „	74 . 75

Անդրէ+ի ՔԷՐՔԵԼԵԼ

Լայն+	Երկար	Էշդր	Գին
2 ուռուպ	24	13 թ. մաքրա նեղ	20 . 21
„	„	5 „ լման	34 . 35
„	„	6 „ „	40 . 42
„	„	7 1/4 հատատ եւ նեղ	42 . 43
„	„	„ ծանր մահուտի	60 . 62
5 „	36	6 1/2 ամերիքան նեղ	44 . 45
„	„	8 „ „	52 . 53
„	„	9 „ լման	58 . 60
„	„	9 1/4 „ դերեզկի	67 , 68.
6 „	„	11 „ .	75 . 76
„	„	12 „ .	83 . 85
7 „	29	„ „ .	75 . 77
2 զրայ	„	13 „ .	88 . 90
3 „	„	16 „ եառատ	4,10 4,20
6 ուռուպ	37	5 1/2 քատէհ	44 . 45
„	„	6 „	47 . 58
կէտնոց	36	11 թիրէ քէնար	80 . 82
2 ուռուպ	24	6 թ. մաքրա նեղ ներկված	44 . 45
5 „	36	9 ամերիքան „ „	75 . 80
2 „	37	5 խամ մոմփոլ վար	44 . 45
կէտնոց	„	6 1/2 „ ծանր	55 . 56

Խոսրովի ՔԷՐՔԵԼԵԼ։

Լայն+	Երկար		Գին
5 ուռուպ	12	Բաթիսթա ղրշ	28 . 30
„	„	„ ծանր „	35 . 40
2 զրայ	24	„ չիֆտէ մէջակ	52 . 53
6 ուռուպ	„	պոպէ թէք „	31 . 32
„	„	„ խամ „	28 . 30
„	„	„ չիֆտէ „	55 . 60
„	„	„ սեւ „	73 . 75
„	„	„ կարմիր „	78 . 80
կէտնոց	38	Քալիքօթ մէջակ „	55 . 58
„	„	Խասա „	65 . 70
6 ուռուպ	„	„ „	90 . 95
կէտնոց	40	Մասամբօլ „	45 . 50
„	„	„ ծանր „	75 . 80
5 ուռուպ	„	„ „	80 . 90
6 „	„	„ „	100 . 105
կէտնոց	37	„ ներկված „	54 . 55
2 ուռուպ	24	Հօլանտա „	25 . 27
կանդունոց տիմի ճերմակ		եառատ փոյ	90 . 100
„	„	էսմէր „ „	2 . 3
2 ուռուպ	24	Սպէնսթօ մէջակ „	36 . 40
24 ինչէղ Տիմիքսթօն էլլան		եառատ փոյ	95, 100
27 „	„	„ „ ղրշ	3
6 ուռուպ		քատիֆէ „	3,10 . 3 30
„		եամթաքլաք „	4 . 4 10
կանդունոց		փիքէ „	4 , 20 . 5
2 ուռ. նեղ		Սօֆ սորթիթօ բամպ.	95 . 100
6 „	„	„ „ „	140 . 145
„ „	„	Շալի „ „ „	115 . 120
„ „	„	„ Փէրմայիշ „ „	155 . 180

Հասարակ մանած։

				Ղրշ	Էֆ
10 լիպրա	նմրօ	6—12	բրիմ օրման	14	30
„	„	8—14	„ „	14	30
„	„	12—20	„ „	15	30
„	„	16—24	„ „	16	30
„	„	20—30	„ „	17	30

Խասարլան օրային 60 փարայէն մինչեւ 2 ղուռուշ տարբերութիւն կ'ընէ ըստ ժամանակին։

Զէրի ՔԷՐՔԵԼԵԼ։

Լայն+	Երկար		Գին
7 ուռ.	28	Թուրանճու պատմա	35 . 36
„ „	„	լամիվէրտ „	40 . 42
„ „	„	Թէլայի „	48 . 50
„ „	„	պէտէլի խաս „	80 . 82
„ „	„	էշրէֆի „	35 . 36
„ „	22	ավունատալ պատմա չարշը	107 . 108
„ „	„	„ ատէմ	116 . 117

Տօրոմայի ՔԷՐՔԵԼԵԼ։

Լայն+	Երկար		Գին
2 ուռ.	10	պատմա ֆէրմայիշ	13
„ „	„	գանապան լավիս	18 . 20
„ „	„	կարմիր սադրանճ	28 . 30
„ „	„	վէրմէշ	29 . 30
„ „	12	շապկցու	18 . 20
„ „	10	սաքանքուլ մէջակ	22 . 23
„ „		տուզենա լամիվէրտ Մէնտիլ	14
2 զրայ	„	Նէք բէնկ չարկաթ	40 . 42
2 1/2 „	„	„ „	60 . 62
2 „	„	Վիքթորիա	64 . 65
2 1/2 „	„	Քէօշէկիւլ	77 . 78

Վիէննայի եւ Զուրէյցերէ ապրանք։

	Ղրշ	Էֆ	Ղրշ	Էֆ
10 քառթ բրկ էլլան Գլմիեար բաքօ	5,		5,	10
9 „ „ „ „ „	4,	10	4,	15
„ „ Հասատ „ „ „	3,	35	4,	
8 „ „ „ „ „	3,	15	3,	20

Թաղթի մէջ եղածները 5 էն մինչեւ տասը փարա տարբերութիւն կ'ընեն հատին։

14	քառթ ալ չարկաթ	Հասատ	21	. 22
15	„ „	„	22	. 23
7	„ էլլան ճանֆէս կանդուն		11, 20	. 12
„ „	„ Ամթլաղ	„	12	. 12, 10
2 2	կէվէրի չուխա	„	44	. 45
„	Խարպէշարայի	„ „	42	. 43
„	Սաքսոնիայի	„ „	30	. 32

ԱՐՄՏԻՒՔ

Յորեն	Անատօլուի կարմիր զրիւր	44.	48
„	Բումելիի „ „	39.	41
„	Խմմիլի „ „	. .	.
„	Կալայի „ „	. .	.
„	Բումելիի կակուղ „	35.	36
„	Անատօլուի „ „	. .	.
Եգիպտացորեն	Կալայի „	. .	.
„	Խարպէյիլ „	. .	.
„	Անատօլուի „	25	
Գարի	Բումելիի „	26.	28
Կտաւատ	„	. .	.
Սուսամ	Հօքան	4	
Ալիւր	Թէքիրտաղ „	3	
„	Պուրսայ „	2,30	
„	Անատօլու „	2,20.	
Բրինձ	Ռէշիտ „	4	
„	Բումելի Փիլիպէ „	3,20	

Վաճառականներու մէջ կայ ընդամենը 250,000 զրիւ յորեն եւ 70,000 զրիւ գարի։

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ 16 ՄԱՐՏ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	129	30
Անգղիական լիրա	142	10
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	113	10
Ռուսի բոլ իմպերիալ	115	10
Աւստրիոյ դրբրմից	67	
„ Մաճառ	65	20
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	25	20
„ „ արծաթ	25	20
Հինդ ֆրանքնոց արծաթ	28	
Գարպովանց	22	15
Հոլանտիս	32	
Բէճինա	29	
Սօֆիրին	136	
Մահմուտիէ ոսկի	108	20
Հինդնոց, քսանոց, հազարին	190—195	

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Պ. Յ. Թորգոմեան հայազգի վաճառականը, ժամանակէ մը ի վեր ապասած Ամերիկայի զանազան գեղեակ պատկերները (էրէէր) ընդունեց. նաեւ Ամերիկայի զանազան գեղեակ կոտորներ եւ ուրիշ զանազան գեղեակ վաճառներ։

Այս վաճառները կը ծախվին Մահմուտ փաշան Լէ-լէնի խանին տովի մաղազան։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ. ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ